

הטוב והישר

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת כי תצא

באחדות ננצח ♦ ארחץ בנקיון ♦ איזו היא דרך טובה ♦ שקר – תרחק! ♦
חפץ חיים? ♦ זכירת עמלק

באחדות ננצח

הפרשה שלנו פותחת בפסוק: 'כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבת שביו' (כא, י). יש כאן שינוי בלשון. 'כי תצא' – לשון יחיד, 'איביך' – לשון רבים, אך בהמשך כתוב 'ונתנו', שזה לשון יחיד ביחס לאויבים. מה פשר הדבר, מסביר ה'שם משמואל', שכאשר כל ישראל מאוחדים ויוצאים למלחמה כאחד, גם אם האויבים יהיו רבים מאוד – הקב"ה עוזר לנו לנצח אותם כאילו היו מעטים בלבד.

בהקשר הזה ה'שם משמואל' מרבה לדבר על האחדות. הוא מבאר שהניצחון שלנו במלחמות הוא כאשר שם ה' נקרא עלינו. 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך – ויראו ממך' (דברים כה, י). ומתי שם ה' נקרא על ישראל – כשהם מאוחדים. הפירוש ששם ה' נקרא עלינו הוא שישראל עושים את רצונו של הקב"ה בשלימות וקוראים בשמו. אדם יחיד לא יכול לעשות את רצונו של הקב"ה בשלמות כי הרי יש מצוות שהם לכהנים בלבד, ויש מצוות שהן

לישראל בלבד, יש מצוות לאנשים ויש לנשים. כדי שהמצוות כולן יקוימו צריך שכל ישראל יחד יקיימו את המצוות. קיום המצוות זה הופעה של שם ה', ואז 'יראו ממך'.

גם הר"ן בדרשות שלו (דרוש ראשון) מדבר על עניין האחדות. הוא אומר שכאשר כולם מתאחדים בשביל מטרה של קודש, למרות שיש אנשים רשעים באחדות הזו – זו אחדות קדושה וטובה. כמו הקטורת שיש בה סממנים שריחם טוב מאוד, ומערבבים בהם חלבנה שריחה בפני עצמה הוא רע, אבל כאשר מחברים אותה אל הקטורת – לא רק שהיא לא מקלקלת את הריח אלא היא מטיבה אותו. חכמינו זיכרונם לברכה לימדו אותנו שכך הדבר ביחס לאחדות. כשישראל מאוחדים, למרות שיש בהם חלקים שהם אינם מושלמים, ותמיד יהיו חלקים כאלו, לא רק שהם בטלים אל הרוב ולא מפריעים אלא שזה משביח את הציבור כולו. צריך להעמיק בשביל להבין את הדבר הזה. אולי הקלקולים דומים לתבלין חריף, שדווקא החריפות שלהם גורמת לאיזו תסיסה שבסופו של דבר מחזקת את הטוב, והכלל נעשה יותר טוב ואיכותי.

ארחץ בניקיון

הפרשה ממשיכה לדון בענייני מלחמה:

כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע... ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ, ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את צאתך, כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך (כג, י-טו).

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

כאשר יוצאים למלחמה, יש אזהרה מיוחדת על נקיות וטהרה. 'ונשמרת מכל דבר רע'. חכמים דרשו שיש להיזהר 'מכל דיבור רע' אבל הפשט הוא שהזהירות היא מחוסר טהרה, ויש גם אזהרה על הניקיון של המחנה. לכאורה רק הניקיון הרוחני הוא החשוב וצריך להזהיר עליו, אבל התורה מזהירה אותנו גם על הזוהמה החיצונית במחנה: 'כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך, לכן המחנה צריך להיות נקי. זו הלכה למעשה שחיילים צריכים לדעת אותה ולשמור עליה. לפעמים בתנאים של צבא זה לא מספיק נשמר. אבל ה' מתהלך בקרב המחנה שלנו! וגם מחוץ למחנה יש הלכות מיוחדות של נקיות, שהכול יעשה בצורה נכונה, מנומסת ונקה, לכסות ולא להשאיר לכלוך. אני חושב שצריך לחזור על הדברים האלו כי בני התורה צריכים להיות כאלו שכל הרואים אותם יאמרו עליהם 'איזה אנשים מסודרים ונקיים, איך נעים להיות על ידם!'.

הרב זצ"ל השתמש בציווי הזה כמשל או ביטוי בהקדמתו לשיר השירים. הוא אומר שם שלספרות יש תפקיד חשוב, לתת ביטוי לרגשות היפים, לאהבה הטהורה והקדושה, לדברים החיוביים שנמצאים בתוך לבו של האדם. תפקידה של הספרות הוא לבטא את התוכן הפנימי, את הדמיון והרגש בכלים יפים. אך את הדברים הלא חיוביים – הספרות צריכה לכסות ולהסתיר. על זה הוא מביא את הפסוק 'זיתד תהיה לך על אזנך'. לא להוציא את היצרים והתאוות, בשביל זה צריך שלסופר תהיה יתד מיוחדת לכסות בה את הדברים שצריכים להיות מכוסים.

דרך טובה

הנקיות והסדר החיצוני צריכים להיות תואמים את הנקיות הפנימית והמידות הטובות. המשנה בפרקי אבות מספרת (ב, ט) שלר' יוחנן בן זכאי היו חמישה

תלמידים, והוא אמר להם – צאו וראו איזו היא דרך טובה שיבור לו האדם. ולכל אחד היתה תשובה אחרת: ר' אליעזר בן הורקנוס אמר – עין טובה. תסתכל בעין טובה על המציאות, תראה הכל במבט חיובי, שים דגש על הטוב והאור, למד זכות על כל אדם. זו דרך טובה שכדאי שהאדם יבור לו. לכל אדם יש עין פקוחה, השאלה היא איך הוא מסתכל בה. האם הוא מרכיב משקפיים בהירות, ורואה הכל בצורה בהירה ויפה או שהעין שלו מכוסה במשקפיים כהות שמראות לו את הכול בגוונים שחורים, הכול נראה לו לא טוב.

הדרך השנייה שמוצעת היא חבר טוב. הרבה מהמפרשים מסבירים שמשמעותה היא שאם יהיה לך חבר טוב, זה יבטיח שההתנהגות שלך גם כן תהיה טובה וחיובית. אך המהר"ל מסביר אחרת – הוא אומר שהעצה היא שאתה בעצמך תהיה חבר טוב. תתנהג יפה אל החברים שלך.

זהו ההסבר השיטתי שלו במשנה הזו: ר' יוסי אומר: שכן טוב – אתה תהיה שכן טוב. תתייחס יפה לכל השכנים שלך, תאיר להם פנים. לא כמו שפירשו אחרים שתבחר לך שכנים טובים. להיות שכן טוב זה יכול להיות מעשי מאוד גם בישיבה. יש לכל אחד שכנים לחדר, שכנים בבית המדרש – תהיה טוב אל הסביבה שלך. תחשוב על זה שלא רק אתה צריך שיהיה לך טוב ונוח ונעים אלא גם לחברים ולשכנים שלך.

ההסבר הזה מחבר גם את הדעה הרביעית של ר' שמעון: 'הרואה את הנולד'. לפי ההסבר של המהר"ל הפירוש לזה הוא שבתור חבר או שכן אל תראה רק את ההווה, תיטיב עם החברים גם לעתיד. תשקיע בחברות ובשכנות, תשקיע בעין הטובה. 'שלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו' (קהלת יא, א). תדע להיטיב באופן כזה שישפיע גם לעתיד, כמו הלוואה.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 5

ר' אלעזר, הדעה האחרונה, אומר: 'לב טוב'. רבן יוחנן בן זכאי אומר שההדרכה הזו כוללת את כל הדברים האחרים. אתה שכן טוב, וחבר טוב, ובעל עין טובה, ואפילו רואה את הנולד ומיטיב לעתיד – הכל נכלל בלב טוב. העין הטובה שייכת יותר למידות של האדם עצמו, ויחד אתה יש ההתחשבות עם האחר – כחבר, כשכן, להתחשב באחרים.

שקר – תרחק!

התורה מדריכה אותנו גם לישרות בענייני מסחר. אחד הבחורים בישיבה סיפר לי שכדי לבחור לכנסת הוא צריך לנסוע לביתו שבמקום רחוק. יש תקנה שאדם מוגבל שאינו יכול לנסוע למרחקים, יכול להצהיר בקלפי קרוב על כך שהוא מוגבל, ואסור למזכיר הקלפי לשאול אותו ולברר מהי המוגבלות. אותו בחור שאל האם כדי למעט בביטול תורה, יכולים הבחורים שנדרשים לנסוע רחוק לבחור בקלפי בבית אל כבעלי מוגבלות. כך עוד לפני תחילת סדר בוקר הם יספיקו להצביע ואז ללמוד כרגיל כל היום. הרי יש בחורים שצריכים לנסוע עד אילת! קודם כל אמרתי לו שאני לא יודע למה בחורי הישיבה לא רשומים בבית אל, הרי כאן זה הבית של בני הישיבה... לגוף העניין עניתי שלא לעשות כך. צריך להיות ישרים, 'מדבר שקר תרחק' (שמות כג, ז). כמה להתרחק – כמה שאפשר יותר רחוק. לפעמים אנשים חושבים שלשם שמיים מותר לשקר – זה לא נכון, אסור לשקר. צריך להיות הגון, גם אם תהיה טרחה גדולה.

הרבה אנשים שואלים אותי שאלות בתחום האפור. אפשר להתחכם בכל מיני דרכים כדי לקבל תקציבים, כציבור או כסתם אדם יחיד שמקבל מלגה – צריך להתרחק מזה. לפעמים זה נראה מוגזם כי כולם עושים את זה, אבל אנחנו צריכים להיות מיוחדים בשמירה שלנו על האמת. יש כאלו שמעתיקים במבחנים של הרבנות "לשם שמיים". 'הרי אני תלמיד חכם גדול, והמבחן הוא

בסך הכול בשביל התעודה, אז לא כל כך משנה אם לא ידעתי כרגע את כל התשובות'. אנשים חושבים שזה רק פורמלי. אני אומר: תהיו ישרים עד הקצה האחרון. לא מפסידים מזה, רק מרוויחים. ריבוננו של עולם הוא זה שמנהל את העניינים, ומי שמתנהג בישירות – ה' משלם לו את שכרו.

יש אנשים, שכאשר הם מוכרים את המכוננית כדי שהמחיר שיוכלו לדרוש יהיה גבוה יותר, הם מסובבים את המד של הקילומטרים כאילו המכוננית נסעה פחות. לפעמים אפילו הולכים לסוחר והוא עושה את זה, ולא המוכר. זו לא דרך ישרה. אם זה המצב – אל תסתיר אותו. צריכים להיות אנשים ישרים, להאמין שה' רואה ומשגיח, לדעת שלא מפסידים מלהיות יותר טובים.

חפץ חיים

יש אזהרה בפרשה שלנו שלא לקוץ בהרת, וכהמשך לזה אומרת התורה: 'זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים'. אור החיים מסביר את הסמיכות, הצרעת באה לאדם בגלל לשון הרע כמו אצל מרים שדיברה לשון הרע. בעצם התורה רומזת כאן לאדם, אל תחשוב שאתה פותר את הבעיה בכך שאתה קוצץ את הנגע של הצרעת, זה לא יעזור לך. אתה צריך לעקור את השורש שבגללו באה הצרעת. אל תילחם עם התוצאה אלא תעקור את הבעיה משורשה. 'זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים'.

אני לא יודע אם יש היום צדיקים ברמה של מרים. מרים לא הייתה רעה כלפי משה אלא שהייתה לה ביקורת עליו, כמו שחז"ל אומרים, על כך שמשה פרש מאשתו. הביקורת של מרים ואהרן הייתה לשם שמיים ולא כדי להזיק למשה חלילה, וזה היה אסור, והיא נענשה על כך. צריך ללמוד מזה לימוד גדול מאוד. גם לשון הרע לשם שמיים אסור.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 7

מה הגדר של לשון הרע לשם שמיים – אם הדיבור שלך עוזר ועושה תיקונים – אז עזרת והועלת. אבל אם אתה סתם מדבר על בעיה, לדוגמה אתה מספר בצער רב על כך שפלוני מתדרדר, וכמה שאתה מצטער על כך – זה לא עוזר. אדרבה, כל הצדיקות הזו רק גורמת לכך שהלשון הרע חודר יותר חזק. אנשים לא אוהבים לשמוע לשון הרע ממש, ואם אתה מספר להם בצער – זה חודר עמוק יותר, וזה גרוע יותר. איסור לשון הרע שקול כנגד הדברים החמורים ביותר. התורה מזהירה אותנו לא לדבר דברים אסורים, וגם לצדיקים הגדולים ביותר יש אזהרה לא לעשות את זה.

השבוע בעזרת ה' יתקיימו בחירות ויש כמובן מחלוקות בין המפלגות. אנחנו עלולים להתדרדר לדיבורים רעים שלא תורמים שום דבר. למה לדבר סתם – רק דברים שיכולים להיות ממש לתועלת יש מקום, וגם אז צריך להיזהר מאוד. צריך שהפה שלנו יהיה נקי וטהור. בנוסף, יש בזה מידה כנגד מידה. אדם שמדבר דברים טובים על אחרים – יאמרו עליו דברים טובים. צריך לדעת שכל מה שהתורה אומרת שאסור – הוא גם לא משתלם. מי שאומר לשון הרע בסופו של דבר נפגע יותר ממי שעליו הוא דיבר. שנזכה שיהיה לנו פה נקי וזך. תמיד תקופה של בחירות או סערות פוליטיות היא ניסיון גדול בדבר הזה, אם אנחנו מצליחים בניסיון הזה – אנחנו עולים במדרגה.

זכירת עמלק

הפרשה שלנו פותחת במלחמה ומסיימת במלחמה: מלחמת עמלק. יש מצוות עשה מדאורייתא לזכור את אשר עשה לנו עמלק בדרך ממצרים. צריכה להיות זכירה מתמדת שצריך לבטל את הרע, למחות את זכר עמלק מתחת השמיים. כתוב בשם הגאון מוילנא שיש חמש תכונות מקולקלות מאוד, ו'בעלי המחלוקות חמור מכולם והם עמלקים' (אבן שלמה יא, ה). זאת אומרת שיש

ניצוץ עמלקיות בבעלי מחלוקת. רבים דיברו על כך שעמלקיות זה עם ממש במציאות, אבל עמלקיות אלו גם תכונות מקולקלות שצריך לברוח מהן. הגר"א אומר שהתכונה של מחלוקת היא תכונה של עמלק. כיוון שעמלק בא להילחם בסגולה הישראלית, הוא היחיד שנלחם בנו עוד לפני שקיבלנו את התורה, לכאורה עוד לפני שיש לנו דרך שונה מאחרים. כשהייתה לנו רק הסגולה – הוא בא להילחם עם הסגולה הזו. אנחנו צריכים להיאבק כנגד זה, להיות מאוחדים עם כל מי שמחובר לסגולה הזו, גם אם הוא לא לגמרי מסכים אתנו בכל דבר ולא לבוש בדיוק כמונו. להיות עם אחד. זה חלק מההתפרטות של הזכירה הזו, 'זכור את אשר עשה לך עמלק'.

בפרקי דר' אליעזר (פרק מד) ישנו משל. למה הדבר דומה – למלך שהיה לו פרדס עם פירות מיוחדים וטובים, והוא יושב על המרפסת בארמונו כשהפרדס משתרע לפניו. לפתע הוא רואה שידידו הקרוב נכנס אל הפרדס כדי לקחת פירות בלי רשות. היה למלך כלב ששמר על הפרדס, והמלך ראה שהכלב מתנפל על הידיד ונושך אותו. המלך ראה את כל המעשה, וכעבור כמה ימים כשהידיד שלו בא לבקר אותו, המלך אמר לו: הכלב שלי הוא כלב טיפש, לא יודע להבחין בין ידיד ובין שונא. כך המלך בעצם רמז לידידו שהוא ראה אותו נכנס לפרדס בלי רשות. כך גם הקב"ה אומר לנו: 'זכור את אשר עשה לך עמלק'. מה צריך לזכור – שעמלק לא בא בחינם, הכלב לא היה נושך אם הידיד לא היה נכנס לפרדס. עמלק נושך כשמישהו נכנס למקום שלא צריך להיכנס, או מתנהג לא כמו שצריך להתנהג. כלומר, הקב"ה מזהיר אותנו לזכור ולדעת שהעונשים באים לא לחינם, הם באים מפני שיש איזו סיבה שצריך לתקן. אדם צריך להיות כל הזמן בתודעה בהירה והסתכלות נכונה, ואם יש לו איזה קושי צריך לדעת שכנראה יש לו מה לתקן. אם הייתי שלם זה לא היה בא לי. יש כאן הדרכה, בכל פעם שיש איזה קושי לעשות חשבון נפש ולתקן.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע • 9

שנזכה להיות אנשים טובים, שנהיה מהאנשים שמאחדים את העם ולא מבעלי המחלוקת, שנהיה נקיים מלשון הרע ודיבורים רעים, ובעזרת ה' שהשבוע הזה יהיה שבוע טוב ותיבחר בו ממשלה טובה שתעשה פעולות טובות לעם ישראל.

השיחה נמסרה בשנת התשע"ט

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

